

**Syntaxis Joa[n]nis Despauterij Niniuit[a]e Berga[rum] diui
Guinnoci ludimagistri**

Spauter, Johannes de

Argentorati, Anno, M. D. XV.

Regvla. IIII. Materies circa quam proprietas habet esse In sexto regitur.
velut est, vir sanguine clarus Lacteq[ue] distentus, quibus addes plurima
quę sunt Turgidus, inflatus, tumidus, duplex, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70853](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70853)

ſapientia petri &c. ſum talis, non tñ deo, aut petro ſum qđ ſum &c.
pro per petrũ per deũ &c. Materia in qua regit̃ per ſynecdochen, ut
fortis pectore & armis, præſtans animo, ſeuerus iudicio, in his duobus
melius dicitur eſſe materia circa quã, ut fortis armis, hæc mate-
ria patet in regimine genitiui.

Eiuſdem caſus, REGVLA. III.

Materies ex qua raro ſine præpoſitura

Ponitur, ut fuluo nummos cudit faber auro.

Materia ex qua aliquid fit, in ablatiuo exprimit̃ ſẽpius cũ præpoſitio-
ne de, e, uel ex, ut faber facit ex auro calicẽ, hõ factus eſt de limo ter-
rę, poetę præpoſitionẽ frequẽter omittunt. Virg. ſectaq; intexũt abiete
coſtas. Idem. Viminibus molliq; paras detexere iunco.

REGVLA. IIII.

Materies circa quam proprietates habet eſſe

In ſexto regitur, velut eſt, vir ſanguine clarus

Lacteq; diſtentus, quibus addes plurima quę ſunt

Turgidus, inflatus, tumidus, duplex, grauis, amplus,

Fœcundus, fœtus, formoſus, pulcher, onuſtus,

Dignus, honoratus, præſtans, generoſus, honeſtus,

Nudus & immunis, puruſq; & mundus & orbus

Tutus & ornatus, fœlix & præditus, auctus,

Adiectiua dabis ſic plura, quibus uolo iungi

Imbuo, fraudo, beo, dono, afficio, colo, ſterno,

Augeo, conficior, cum libero, cętera dictu

Longa nimis proſa melius q̃ carmine prodam.

Materia circa quã proprietates uerſat̃ in ablatiuo regit̃ ab adiectiuis, ut
clarus genere, ſanguine, opibus, doctrina, artibus, diſtẽtas lacte capel-
las. Turgidus &c. hi quinque uerſus Badiani ſunt Turgidus uẽto, In-
flatus ſpiritus. Tumidus aere, duplex auro, gẽmiſq; grauis ære, am-
plus honoribus fœcundus prole, fœtus armis, Formoſus paribus no-
dis atq; ere, pulcher frenis, quã locutionẽ Seruius honeſtã dicit. Spo-
lijs oriẽtis honuſtus, dignus & indignus patuerũt, honoratus digni-
tatibus, præſtãs uirtute, generoſus parẽtibus, honeſtũs uita, Immunis
crimine, de hoc añ diximus, Purus macula. Hora. Scelerisq; purus
cum gr̃o dixit, mundus uita, orbis liberis, nudus uestibus, ſic cętera
adiectiua carentię, captus oculis. i. cęcus, auribus captus. i. ſurdus, ca-

Ioannis Despauterij Niniutte

ptus auaritia. i. detētus, hoc est auarus, sic captus amore, & uerbū ca-
 pitor amore, captus pedibus. i. claudus. captus mēte. i. insanus. captus
 omnibus mēbris. i. qui nullū ex mēbris mouere pōt. Orbis patre,
 id est carēs, & de re chara fere dicit. Orba parēte suo quicūq; uolus
 mina cernis, his saltē uestra detur in urbe locus. uiduus pharetra. i.
 orbis. Cassus. i. uacuuus. Virgi. Nūc cassum lumine lugēt. Ampho-
 ra est uacua uino, hoc patuit, ut Inanis auro loculus. purus crimine
 id est mūdus. Impurus imundus nequā. extorris patria. i. exul. liber
 crimine. In epistolis Phalaridis. Qui alios castigare uult omni eū cri-
 mine liberū esse oportet. Exul patria. uagus pelago nō huc pertinet,
 ut bene notauit Badius, cōtra Sintheniū, quē male sequit̄ Thesla. q̄a
 uagor & uagus nō regūt abltm̄, nisi p̄ locū &c. Tutus p̄sidio, pōt ui-
 deri causa efficiēs, & ita pertinere ad p̄cedentē regulā, de qua ait Lā-
 cilo. Casus abltūs significās causam, omnibus uerbis addi potest, ut
 amo te uirtute tua, uel ob uirtutē tuā. Oui. in meta. Arua rigent au-
 ro, maḡidīs squalētia glēbis. Ornat⁹ uirtute sub quo plura intelligū-
 tur, ut cinctus gladio &c. foelix nati pietate, sic infœlix p̄ditus inge-
 nio, auctus muneribus. Talia sunt plura adiectiua. L. oca foeta furen-
 tibus austris, iā patuit. significat autē pprie grauida, & partu libera-
 ta, ut ait Serui. in iamia notatū Virgili locū. P̄ditus quasi p̄ alijs
 datus & excellēs. Festinus cursu & loquela. Ioānes est literis & p̄bi-
 tate cōspiciuus. Celeber arte grāmatica. dulcis eloquio, natura ben-
 gnus. compūctus corde. Incircūcisus labijs, uir duplex animo. Plau-
 nobilis scelere. Plī. Nobiles clade romana cannēses. Idē. Vtica Cato-
 nis morte nobilis. Idem. Iudēa agēs cōtumelia nimitū insignis, uelox
 pedibus, p̄mptus lingua, tardus manu. Salu. Lingua q̄ manu p̄o-
 p̄ior. Inuidus uiribus, tardus pigritia, celer timore, tardus ætate, ser-
 uidus ira. Oui. ille celer pēna tardos ætate fatigat. Fatigatus & fessus
 studio, itinerē cursu, onere, labore &c. Facetus & lepidus sermōe. sic
 in cōtrarijs, in q̄busdā dictarū orōnū abltūs p̄t uideri significare ins-
 trumētū, in q̄busdā causam efficiētē, sed pōt non inepte utrūq; dici
 materia circa quā, & eadē dictio pōt regere abltōs per diuersas regu-
 las, ut tardus incessu, tardus lingua, tardus ætate &c. quę oīa ad hanc
 regulā potes reducere. Beatus diuitijs is est qui rebus oibus ad uite
 usum, ornatumq; spectātib; abundat. Ebrius dulci fortuna (gluck
 drunckē) egenus genitiuū uel ablatiuū habet, ut multa declarat, ue-
 lut indigus. inops, reus, & cætera speciosus forma, pulcher aspectu,
 difficile nimitū esset oīa huius regulę adiectiua explicare. Verba etiā
 p̄multa regūt abltm̄ materię circa quā, ut Impono, repleo. sic repleo
 oppleo, abūdo, redūdo, exūdo, affluo, exubero, refertio, satio as. satu

ro, & cetera significatiōe his siffia. Fraudo te laude. Musa beat cœlo. Dono te eq̄. Afficio te honore. i. honoro. afficio te uitu pio. i. uitu po sic afficio te sepultura, morte, laude, uoluptate &c. late patet hoc uerbum elegātissimū, sub quo cōprehēdit̄, plequor, q̄a similit̄e habet cōstructionē, ut prosequor te laude, uituperio &c. sic cumulo te honoribus. Oui. Fine colī modico forma uirilī amat, uiua uox magis afficit. i. disponit. sic colo te modico ornamento, como te pulchris capillis, sterno lectū taperis, sic spargo domū floribus, augeo te diuitijs, sic impertior te salute. Munero, dito, magnifico te donis, pro eodem dicit̄ deponētaliter muneror. Hora. in ep̄l. Certantē & uuā purpurę muneretur te priape. Tale regimē habet nutrio, cibo, potō, lacto, educo, pasco, reficio, tollo, & si qua alia ad defensionē, educationem, ornatū, locupletionēq̄ pertineāt. sub colo, afficio &c. cōprehēdit̄ dignor. i. dignū iudico. indignor indignū iudico. Virgi. ænei. i. Nō eq̄ dem tali me dignor honore. Cic. apud Prisci. dicit̄, dignatur hoc nomine. i. digni habentur. Virgi. quoq̄ ænei. iij. Cōiugio anchisā ueneris dignate supbo. Serui. exponit, digne habite. Sub fraudo intellige, lacto te uerbis, circūuenio te dolis, alicio te dulci colloquio. sic attraho, illicio &c. a lacio antiquo uerbo, quod in prima syllaba habet a, ut patet in Cale. & Lancilo. Sub imbuo intellige instruo, erudio, instituo, informo, & si qua sint talia. ubi addit̄ interdū in p̄positio. muto etiā regit̄ actm̄ cū ablatiuo. Hora. Diruit, ædificat, mutat, quadrata rotūdis. sub afficio uerbo plurimū generalī, intelliguntur multa specialia, ut infamo te opere, lacesso et prouoco te uerbis, a lacio etiā dicit̄, ut ait Festus, sed possunt uideri puocatiōis instrumēta ut supo, uinco, excello, eq̄paro, sustineo te uerbis, sciētia, arte &c. tēpero me uino uel a uino, uinco te studio, soluo te debito. i. libero. In cēdo locū fertis. oīa docet Diome. Quē munere palpa, ait Diome. & an̄ patuit placō te donis, libero te curis, libera metu me miserā ait Terē. Se a cōfusiōe liberauit, ait Sene. Hic a p̄positio addit̄ q̄d etiā in sacris inuenies, ut libera nos a malo. de hoc Badi. sic ait. Liberari pecunia forte dicit̄, q̄ liberat̄ seruitute, p̄cio pecuniario. nā liberamur a malis, & nos in seruitutē redigētibus. itaq̄ q̄ a pecunia liberat̄, ei⁹ seruus fuit. Hęc Badi. Sub libero intelligit̄ v̄bū nudādī, spoliādī, phibēdi, onerādī &c. q̄a synonymū sub synonymo, cōtrariūq̄ sub cōtrario intelligit̄, plerūq̄ spolio te uestibus, nudo indumētis, priuo auctoritate, orbo oculis, parēte amico &c. q̄a de re chara fere dicitur. emūgo te argēto, phibeo te domo, quod etiā, phibeo tibi domū, leuo te fasce curis, onere, Euacuo te uitijs. Infero aures fruge cleanthæa, cōtrariū est uerbo euacuo. Mundo domū sordibus, peccato te purgo

Expeditio te uinculū, id est liberō. hic clauū bonis, ait Plautus in *Asi*. i. spoliāui, denudaui. uiduo. i. priuo, spolio. Virgii *Æneid*. viij. Tam multis uiduasset ciuibus urbē. Serui. ait proprie uiduasset dixit, quia urbs est generis fœminini. Hora. abusiue, et satis incongrue in genere masculino posuit dicēs. Viduus pharetra risit apollo, Hęc Seruius. dicitur autē uidua (ait Landi.) quasi uiro idua. i. separata, unde idus dicitur ab iduādo, quoniam mēses iduant, id est diuidāt. Exonero te curis et ex curis. Terentius in *Phor*. Nos quoque amicos eius exoneraſtis metu Plautus in *Epid*. Atque ita pfecto, ut eā ex hoc exoneres agro. Expeditio me cura & a cura. Terentius in *Ecy*. Tecum hoc crimine expedit. Ibidem. Qui te citius expeditas ab his erumnis, prepositionē talē in pluribus inueniri non dubito, si quis diligēter diuersos authorū locos discutiāt. Castro te testiculis, exinanio is. ire. i. euacuo huc pertinet. Difficillimū esset omnia enarrare, si qua igit omittatur, scito ea ijs quę ponimus significationē fere esse cōformia, ut aggrauo simile ē uerbo onero, sic p̄mo, alleuio, ut libero, leuo, inficio, inquino, coinquino, maculo sub contrario orno, coloque, uel sub imbuo generalī, tego, opio cooperio, sub imbuo, cōpleo &c. Munire etiā huc pertinet. dicimus autē pascunt boues hęrbā. hęrba pascit boues. boues pascuntur hęrba, ut autē dicimus dono tibi equū, & dono te equo, ita figo terram hasta, & figo terrę hastā, quod in alijs quibusdā fit, ut exonero, spargo &c. Itē ablatiuū materię circa quā habēt neutra quedā, ut pollet & ualet ingenio, uiribus, authoritate, faciendia, dandis cōsilijs &c. sic rubet & multa similia, destituor uiribus, cōficior mœrore, senectute tristitia &c. Magnā habet elegantiā. uaco. i. careo. Cice. Vacare culpa magnū est solatiū. In ethicis Aristotelis. Sunt autē cōplura quę nominibus uacāt, deficio pecunia, & deficit mihi pecunia. Frustror spe passiuē dicitur, aetiam actiue cum actō & ablatiuo, frustraris me spe. Frustrans ponitur a Gellio cum genitiuo. Captionis uersute, excogitate frustratus est, exulo patria. Careo patuit. Carere teste Cice. in *Tuscu*. sentietis est, & quod uelit habere nō habētis. mortuus namque non dicitur carere oculis, nec quisque caret febre, sed nō habet febrem dicendū, ut docet Lanci. quod ipsum tamē nō semper obseruat. Cice. ad *Atti*. Tu quoniam quartana cares. Egere necessitatis ē. caritas a careo sine aspiratione, sed pro amico aspirat charus. unde charitas. Luxurio. i. abundo, etiā habet materię, circa quam. Virgii. luxuriatque torris animosum pectus. Luxuriare est stimulis luxurię furere. Itē materiā circa quā actus uerbi uersat, regūt in ablatō, potior quod patuit, fungor, uescor, fruor, utor. Fungor. i. officiū munusque ago, ut fungor magistratu. Fungor boni uiri officio, legatione, munere &c. Defun-

gor. i. cesso fungi & finio, ut defungor uita. i. morior. dicitur etiam sine ablatiuo defunctus pro mortuus, defunctus sum maris periculis. i. euasi & perfecti pericula maris. Virgi. O tandem magis pelagi defuncte periculis, reperit apud ueteres cum actō. Plau. in Amphi. hic munus fungat suū, sic uescor. Actius apud apud Marcel. Facinus oculi uescunt. Hiero. in Leuitico. Afferat pro se duos passeris, quos uesci licitū est, sic fungor, uitor, potiorq; sed nūc ablatiuū dūtaxat habent præter potior quod patuit. Uescor. i. pascor, ut uescor carne, uescor uino, lacte &c. & ad hoies magis spectat, pasci ad bestias, sed de significatione alibi, hic ꝑo de cōstructione pascor passiuū generis est, ut pascor herbis & deponētis cū actō, ut pascor herbas. Vergi. ñ. ænei. miseris morsu depascit artus. Idē in eodē. Coluber mala gramina pascit, sic ueteres nutrit pro nutrit dixerunt. De pasco cū actō & ablatō. Qui. in Ibin. Aereas uolucres corpore pasce tuo, sic bñ dicit pascor lacte, quia passiuū dīctorū actiuorū regūt ablatiuū, ut spoliator abs te uestibus &c. de uescor Virgi. Quid puer Ascaniꝑ supat ne & uescit aura ætherea. i. uiuit ne. Uicūto ut uescor regit ablatm, & de uictu q̄tī diano dicit, ueluti agricolę butyro & lacte uicitāt. Fruor. i. delector & rei inherere non alterius gratia. ut fruor aspectu, amicitia, p̄sentia. hinc fruiscor. Metellus sūma gloria fruiscor. Cōposita sunt cōfruur, perfruur. defruor. Cice. in Horrensio. Et amœnitate sūma semper fructus. Vlpianus tñ ad Sabinū fruiturū nō fructurū, ut ab ortū oriturum, a partū pariturū, ab erutū eruiturū. Fretus nomē est, nō participiū, licet Alexāder aliter præcepit, regit ablatm uelut confusus, ut fretus tua pietate cōfusus etiā regit talē ablatm rei. i. efficiētis aut materiæ circa quā, ueluti ducor spe, & dignor atq; indignor quę patuerunt, & aliquādo de maiore se humiliāte dicit, ut dignor uenire. unde dedignor. i. sperno. Indignor cū dtō. i. irascor. Fungor uita. Functus est ꝑ defunctus. legi in Osea. Ne sacerdotio fungaris mihi. hic dtūs est cōmunis. Virgi. Fruiturq; deorū colloquio. Plau. cū actō dixit hanc frui. Theologi, nec iniuria solis diuinis quempiā frui dicūt, ea enim proprie est uoluptas, quia syncera, imunda, incorrupta. per excellentiam itaq; dicimur, ꝑp̄te solo deo frui, alijs fruimur improprie, licet latine de alijs dicat. hęc & plura. Calepi. Vt nō uoluptatem dicit, ut fruor sed utilitatē. Cato. Vtere questis sic ne uidearis abuti. Cice. Preposteris utimur cōsilijs. i. post cōsulimus, ueteres ponebant cū actō. Plau. uteris ut uoles operā meā. Terē. Mea bona utātur. Abutor. i. male uitor. hinc abusus etiā significat utendo cōsumo. coutor simul uitor, simul habito. Teren. ponit abutor sæpe cum actō. uitor ꝑ commercium habeo & cōuersor, est elegātissimū, ut uitor Ioāne familiarit.

Ioannis Despauterij Niniuſte.

Cice, in quadā epi. Fabio uiro optimo & homine doctiſſimo familiariffime utor. hinc uſus. i. familiaritas, cōuerſatio & cōſuetudo. ut uſus mihi fuit tecū a puero, pro eodē dicit uſura, Cice. Longa q̄ in nos fuit uſura hoc efficit. uſus itē dicit utilitas. Vſu uenire. i. utile eſſe uel accidere, elegans ſermo. Vt aduerbiū .i. ut, priorē corripit. quā uerbū producit. de utor & abutor uide Calepi. utor de re tua, cum p̄poſitione non male dicit. Cice. i. offi. De rebus ipſis utere tuo iudicio. nihil enim impedit, de his uerbis habeto uerſum. Vicitō da ſextum, fungor, ueſcor. fruor, utor.

.REGVLA. V.

Forma modusue datur, per caſum rite latinum.

Iuſtitia iuſtus, addunt, & nomine petrus.

Forma eſt que dat eſſe, & rei modus, ut albor eſt forma albi, uox cātionis, dat de ea hæc regula, nomē formę uel modi regit in ablatiue ſine p̄poſitione, plærūq; a noīe adiectiue uel a uerbo, ut pallida miris modis facies nullo modo decora, quinq; numero, primus numero &c. Ouid. Tres ſumus imbelles numero. Liui. Plures numero q̄ ipſi erāt ceciderūt. huc reducūt alb^o albore, iuſtus iuſtitia &c. & ſubſtantiua quędā regūt hunc caſum, ut noīe petrus, cognomine paulus noīe grāmaticus, re barbarus, magiſter titulo, & ſi quid tale reperitur. Sum tibi natura pater. p̄ceptor cōſilijs. Troianus origine cęſar. Item ſpe diues re pauper &c. Item caleo calore, candeo candore, canto alta uoce, nō iniuria id feci, more meo doceo. autoritate mea id feci, iure meo hoc mihi uendico. i. cōceſſa mihi ab oībus libertate, p̄ iure meo ſignificat quaſi cōfidēter, recito dulci prolatione, ſūm opere deſidero. Magno deſyderio expectatus aduenis, nullo pacto fieri pōt. Antiquo inſtituto hæc facio. ſic quę in aduerbia tranſeunt, ut falſo quereris. auſpicato duxiſti uxorem, ſedulo dabo operā, haud expectato ueniſti, ſubito abitur^o, inſpirato redibis, ſic de cęteris reſpōſis ad interrogationē factā p̄ quō. Tul. uelim ut libros meos magno pereplegas. Sūma diligētia incūbe ad grāmaticā, equo animo feras aduerſa. Iniquo aīo tulit &c. nescio ſerio an icco loquaris. p̄ſequor & afficio te laude &c. poſſunt huc p̄tinere, quia idē pōt ad diuerſas regulas referri, uerbis te amo, factis nego, uſu uenit p̄ accidit. Ioannē noīe meo ſaluta, petro uerbis meis ſalutē imp̄ti, ſuſcipe hoc munus hilari fronte, aſpexit me toruo uultu, lt lento gradu, ſed lētus gradu p̄tinet ad aliā regulā, ut fulget uirtute. triſtis morte patris, uelox metu, tardus in ceſſu, charus, p̄bitate, odioſus malitia, locūdus hūanitate, ſalibus &c. moleſtus lūibus, curſu feſtinus, uirtute modeſtus, face